

ISSN 2311-2425

Київський університет імені Бориса Грінченка

STUDIA PHILOLOGICA

Філологічні студії
Збірник наукових праць

Випуск 5

Київ ■ 2015

УДК 81+82:811.11+811.13
ББК 81+83Я73
S90

Засновник:

Київський університет імені Бориса Грінченка

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 13 від 17.12.2015 р.)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 19607-9407Р, видане Державною реєстраційною службою України 11.12.2012 р.

Друкується з грудня 2012 р.

Виходить двічі на рік

Затверджено МОН України як наукове фахове видання,
в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт (галузь наук «Філологія»)
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(наказ МОН України № 747 від 13.07.2015 р.)

Головний редактор:

Буніятова І.Р. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка).

Редакційна колегія:

Белехова Л.І. — доктор філологічних наук, професор (Херсонський державний університет);

Бондарева О.Є. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Водак Р. — доктор філологічних наук, професор (Ланкастерський університет, Велика Британія);

Воркачов С.Г. — доктор філологічних наук, професор (Кубанський державний технологічний університет,
Російська Федерація);

Гладуш Н.Ф. — кандидат філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Єременко О.В. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Жаботинська С.А. — доктор філологічних наук, професор (Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького);

Колесник О.С. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Кузьменко В.І. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Материнська О.В. — доктор філологічних наук, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Махачашвілі Р.К. — доктор філологічних наук, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Поліщук Я.О. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Резаненко В.Ф. — доктор філологічних наук, доцент (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Стишов О.А. — доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Торговець Ю.І. — кандидат філологічних наук, відповідальний секретар (Київський університет імені Бориса
Грінченка);

Ухванова-Шмигова І.Ф. — доктор філологічних наук, професор (Білоруський державний університет,
Республіка Білорусь);

Фісяк Я. — доктор філологічних наук, професор (Познанський університет імені Адама Міцкевича, Республіка
Польща);

Харитончик З.А. — доктор філологічних наук, професор (Мінський державний лінгвістичний університет,
Республіка Білорусь).

Рецензенти:

Гудманян А.Г. — директор Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, завідувач кафе-
дри англійської філології і перекладу, доктор філологічних наук, професор;
Потапенко С.І. — завідувач кафедри германської філології Ніжинського державного педагогічного
університету імені Миколи Гоголя, доктор філологічних наук, професор.

Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук. праць / редколегія: І.Р. Буніятова,
S90 Л.І. Белехова, О.Є. Бондарева [та ін.]. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — Вип. 5. —
112 с. — (Укр., рос. та англ. мовами).
ISSN 2311-2425.

ISSN 2311-2425

УДК 81+82:811.11+811.13
ББК 81+83Я73

© Автори публікацій, 2015

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015

ет и
иссле
Когн
звол
когн
даєт
дву
ман
вий
и м
чест
лог
361

ЗМІСТ

<i>Шевченко І.С.</i> Историко-когнитивные исследования: вопросы эвристики	3
<i>Колесник О.С.</i> Інверсивні процеси у поступі відкритих систем: мова, міф, культура	9
<i>Mykhaylenko V. V.</i> Modal Adverb Transposition in Old English	17
<i>Шапочкіна О.В.</i> Генеза станових категорій у германських мовах (на матеріалі готської та німецької мов)	22
<i>Зінченко Г.Є.</i> Структура аппозитивних конструкцій з узагальнювальним елементом у давньоанглійській мові	27
<i>Моренець І.М., Галицька Є.А.</i> Германські претерито-презентні дієслова: морфологічний і семантичний аспекти	32
<i>Volnytska D.O.</i> Structural Peculiarities of Old English NP in Generative Framework	42
<i>Polkhovska M.V.</i> Application of Generative Procedures for Syntactic Structures Investigation (on the basis of the existential <i>there</i>)	46
<i>Ochkovska A.P.</i> The Analysis of <i>Seem</i> -constructions from the Standpoint of Generative Grammar	49
<i>Botsman A. V.</i> Modal Operators in Modern English and Dutch	54
<i>Федорова А.О.</i> Архаїчні правові терміни на позначення провини у германських та слов'янських мовах	62
<i>Кравченко О.Г.</i> Комбінаторні зв'язки лексеми «економіка» в англійській, українській та російській мовах	68
<i>Катериюк В.В.</i> Номінації ресторанів Лондона: лексико-семантичний аспект	76
<i>Борисов О.О.</i> Типологія адресата в сучасному діалогічному дискурсі (на матеріалі британських та українських ток-шоу)	80
<i>Мосієнко О.В.</i> Особливості функціонування номінативно-референційних одиниць в англійському медіа-дискурсі	84
<i>Ревчук Т.І.</i> Просторова організація дискурсу комунікативної підтримки у сучасній англійській мові	88
<i>Васьківська І.В.</i> Лінгвопрагматичні особливості англійського маритального епістолярного дискурсу XVI-XVII ст.	93
<i>Прус Л.В.</i> Комунікативні девіації, спричинені порушенням принципу кооперації	98
<i>Титаренко М.В.</i> Значение и классификация знака в интерпретации социального статуса в художественном тексте	102
<i>Тищенко Т.В.</i> Інтонація жіночих негативних оцінних висловлень у сучасному англійському діалогічному мовленні	106
Відомості про авторів	110

ГЕНЕЗА СТАНОВИХ КАТЕГОРІЙ У ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ (на матеріалі готської та німецької мов)

Шапочкіна О.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті розглядається генеза станових категорій у германських мовах; презентована періодизація станових категорій німецької мови як системи морфолого-синтаксичних кореляцій. Зокрема у статті описано типологію й опозиційний характер функціонування станових дієслівних конструкцій германських мов (на прикладі готської та німецької мов); здійснено спробу визначити синкретичні та ієрархічні залежності, ступінь граматикизації та морфологізації станових категорій у німецькій мові.

Ключові слова: граматична категорія, стан, актив, пасив, медіопасив, синкретичність, ієрархічність, граматикизація, морфологізація.

В статье рассматривается генезис залоговых категорий в германских языках; представлена периодизация залоговых категорий немецкого языка как системы морфолого-синтаксических корреляций. Кроме того в статье описывается типология и оппозиционный характер функционирования залоговых глагольных конструкций германских языков (на примере готского и немецкого языков); совершена попытка определить синкретические и иерархические зависимости, степень грамматикализации и морфологизации залоговых категорий немецкого языка.

Ключевые слова: грамматическая категория, залог, актив, пассив, медиопассив, синкретичность, иерархичность, грамматикализация, морфологизация.

In the article genesis of voice categories is examined in german languages; a division into periods of voice categories of german as systems of morphologic-syntactical correlations is presented. In particular a typology and opposition character of functioning of voice verbal constructions of german languages (on the example of gothic and german languages) are described in the article; an attempt to define syncretism and hierarchical dependences is carried out, degree of grammatical and morphologisation of voice categories in german.

Key words: grammar cathegorie, voice, activ, passiv, mediopassiv, sinkretism, hierarchiy, grammatikalisation, morphologization.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблемність обраної теми визначається загальною спрямованістю сучасних граматичних студій на вивчення різних підходів функціонування й розвитку граматичних систем германських мов, проте рівень дослідницьких процедур у деяких аспектах є дещо формалізованим. Невизначеність питань, пов'язаних із різними та суперечливими механізмами тлумачення типології категорій стану дієслів у германських мовах, відсутність інтегрального підходу до наукового пошуку зумовило беззаперечну зацікавленість у системному дослідженні такого напрямку.

Проблемність вираження станових форм – результат термінологічної розбіжності, що існує в описі цієї дієслівної категорії й відображається у визначенні стану як категорії. А. Шахматов характеризує дефініцію «станова категорія» наступним чином: «стан виражає різного роду відношення дії або стану, що виражаються дієсловом до його об'єкту» [7].

Е.Буличова зазначає, що категорія стану дійсно передбачає використання сфери перехідних дієслів при яких виявляються суб'єктно-об'єктні відношення або на рівні дії, або на рівні процесу. Що стосується станового процесу, то він не може бути спрямований на об'єкт. Транзитом між суб'єктом та об'єктом є дія та процес [2, с.177-180].

З огляду на це, граматична категорія не існує у мові ізольовано, вона входить у систему історичних, морфологічних, синтаксичних, прагматичних та семантичних колізій. Категорія стану дієслів є суперечливою категорією сучасного мовознавства: проблема полягає у її опозиційності, багатоаспектності, полісемантичності.

Вихідною категорією є форма активу, яка рівноправно існує у системі кожної мови. Протистойть активному стану склад морфологічно-факультативних форм – пасив, медіум, рефлексив, реципрок, кооператив, каузатив, медіопасив [6].

У сучасному мовознавстві актив та пасив прийнято вважати домінантними формами вербальних категорій. В історії лінгвістики пасивний стан традиційно розглядався в одночасному взаємозв'язку та співставленні з іншими граматичними формами, насамперед, із дійсним станом [6].

У нашому дослідженні генези категорії стану дієслів германських мов ми спираємося на наукові праці таких авторів: українських та російських – А. Бондарко (поняття стану та становості у германських мовах); Е. Буличова (проблемні питання станових форм); І. Буніятова (еволюція гіпотаксису в германських мовах); М. Гухман (розвиток станових протиставлень у готській мові); Н. Жукова (дієслівна підсистема німецької мови у різні періоди її розвитку); Л. Зіндер, Т. Строева (історична морфологія німецької мови); І. Некрасова (семантичні особливості пасивного стану німецьких дієслів); А. Шахматов (дефініційна характеристика категорії стану); німецьких – Е. Агрикола, В. Шмідт (історична генеза активного та пасивного стану дієслів німецької мови); Г. Хельбіг, В. Юнг (граматичний статус категорії стану німецької мови) та інших.

Мету дослідження ми вбачаємо в тому, щоб дослідити генезу станових категорій у германських мовах; презентувати періодизацію станових категорій німецької мови як системи морфолого-синтаксичних кореляцій. Під час наукового пошуку нами було сформульовано такі завдання: описати типологію й опозиційний характер функціонування станових дієслівних конструкцій германських мов (на прикладі готської та німецької мов); спробувати визначити синкретичні та ієрархічні залежності, ступінь граматикалізації та морфологізації станових категорій у германських мовах, зокрема у німецькій мові.

Ієрархія граматичних категорій не є статичною. Для кожного періоду розвитку мовної системи характерний свій перелік та склад морфологічних категорій та визначення відношень між ними. Для розуміння кореляцій між становими категоріями сучасної німецької мови та пояснення їх системного статусу на синхронному перетині, необхідно розглянути дієслівну підсистему німецької мови у розвитку, тобто з позиції історизму, згідно з якою необхідно постійно враховувати історичну перспективу, як по відношенню до попередніх періодів розвитку, так і по відношенню до тенденцій подальшого розвитку.

Вихідною моделлю співставлення сучасних германських мов із попередніми періодами розвитку є готська модель, як єдина з усіх давніх германських мов, що збереглася у письмовому вигляді. За твердженням Н. Жукової використання явища синкретизму як показника залежності категорій надає можливість отримати наступну ієрархічну систему дієслівних категорій у готській мові: Person – 77%, Zahl – 62%, Modus – 54%, Zeit – 44,5%, Genera verbi – 30% [4, с. 10–15].

Незалежних категорій із стовідсотковою морфологічною виразністю у готській мові не було. Категорія стану залежала від інших категорій. Категорія стану готської мови являла собою двокомпонентну опозицію: актив vs медіопасив, яка була асиметричною, оскільки актив мав дві часові форми (презент та претерит) та повну модальну парадигму (індикатив, оптатив, імператив). Його опонент – медіопасив – тільки форму теперішнього часу та два способи: індикатив та оптатив. Категорія стану готської мови залежить від категорій особи, числа, часу та способу. Отже, наявність синкретичних форм у складі категорії стану у готській мові говорить про асиметрію її парадигми й відображає зміни, якими вона охоплена. Периферійне положення категорії стану у дієслівній підсистемі є показником її перетворення у плані перспективи розвитку й свідчить про відмирання цієї категорії.

Ще М. Гухман зазначала, що у більшості випадків форма готського медіопасиву вживалася у значенні пасивного стану (теперішній та майбутній час), виражаючи

афіційованість підмету: *all bagme ni taujandame arken god usmaitada jah in fon galagjada* (будь-яке дерево, що не дає стиглі плоди, зрубається та кидається у вогонь). У деяких випадках за цією формою називається діяч: *ei hauhjandau fram mannam* (щоб бути славетними людьми). Однак є й інші випадки, коли форма медіопасиву вживалася у дещо іншому значенні, наприклад, від дієслова *preihan* (тіснити) медіопасивні форми мали неперехідно-зворотнє значення: *ni preihanda jus in uns is preihanda in hairpram iywaraim* (не тісниться в нас, але тісниться у ваших серцях); з іншим лексичним відтінком: *apban jabpe preihanda in izwaraizios gaplahtais* (але якщо терпимо, то заради вашої втіхи). Моральний стан, афект виражали й форми дієслів *ufblesan* (звеличувати), *ingramjan* (дратувати) та зустрічалися виключно у медіопасиві: *friapwa ni aljanop, friapwa ni flauteip, ni ufblesada, ni aiwiskop...ni ingramjada* (кохання не заздрить, кохання не вихваляється, не звеличує, не бешкетує, не дратує). Іноді медіопасивні форми не стільки змінювали станове, скільки лексичне значення дієслова: *afwandjan* – «повертати», «відвернути», «змінити» у медіопасиві отримує значення «змінити думку» [3, с. 174–180].

Таким чином, готський медіопасив генетично пов'язаний із медіумом, тому й мав, як наслідок, не завжди значення пасивного стану, проте міг виражати такі медіальні відтінки, як неперехідність, моральний стан, афект. Система форм медіопасиву могла виражати теперішній та майбутній часи: наприклад, вживання майбутнього часу - *saei habaip gibada imma* (хто має, тому буде віддано).

Обмеженість у готській мові часових форм медіопасиву обумовила залучення у систему станових протиставлень лексичні групування дієслів IV класу та конструкцій дієприкметника II перехідних дієслів із формами дієслів *wisan* (бути) та *wairpan* (ставати). IV клас слабких дієслів являв собою достатньо обмежене лексичне групування: усі дієслова були неперехідні, причому більшість з них означало стан, який не залежить від дії суб'єкту. Тому співвідношення ознак (визначального дієслова) із носієм цих ознак (суб'єктом-підметом) були схожі із тими значеннями, які виражалися медіопасивною формою; особливо яскраво ця близькість станових значень обох категорій виступає під час співставлення дієслів IV класу із медіопасивом перехідного дієслова, що утворений із того ж самого кореня. Порівняємо форм дієслів IV класу *usfullnan* (здійснюватися) та медіопасивних форм дієслова *usfulljan* (виконувати, виповнюватися): а) *ei usfullnodedi bada gamelido pairh Esaian praufetu* (щоб виконалося сказане пророком Ісайєю); б) *ei faheps meina in izwis sijai jah faheds izwara usfulljaidau* (щоб радість моя перебувала у вас та радість ваша виповнилася) [3, с. 174–180].

Іноді в одному і тому ж реченні використовуються обидві граматичні категорії як повні граматичні синоніми, що передають одну і ту ж саму форму оригіналу. Порівняємо вживання форми третьої особи однини теперішнього часу від дієслова IV класу *gataurnan* (припинитися, зникнути, ліквідуватися): *friapwa aiw ni gadriusip, ip jabpe paraufetja gatairanda jabpe razdos gahveiland jabpe kunpi gataurnip* (кохання ніколи не пропаде, навіть якщо пророцтва припиняться, мови замовкнуть та знання зникнуть).

Однак у вживанні медіопасивних форм та дієслів IV класу були наявні й суттєві відмінності: форми дієслів IV класу ніколи не вживались у реченні, де позначався діяч. Наприклад, у реченні: *ei hauhjandau fram mannam* (щоб бути славетними людьми), медіопасивна форма не могла бути замінена формою дієслова IV класу. У поєднаннях дієприкметника II із формами дієслів *wisan*, *wairpan* носієм станового значення був партицип; форми службових дієслів вносили модифікації переважно видно-часового характеру. У структурному відношенні ці словосполучення являли собою іменний присудок: партицип виконував функцію предикативу та узгоджувався у роді, числі та

відмінку із підметом: форми дієслів *wisan*, *wairþan* виконували функцію зв'язок [3, с. 174 – 180].

Поєднання дієприкметника II із формами теперішнього часу дієслова *wisan* вживалося для позначення будь-якого стану або якості, що були наявні у теперішньому часі, проте були результатом переддії: *hausideuþ þatei qīþan ist þaim airizam* (слухайте, що було сказано пращурами) – медіопасивні форми від таких дієслів не мали результативного значення і підкреслювали реалізацію самого процесу. Конструкція дієприкметника II із формами претериту дієслова *wisan* (бути) означало стан, якість, що позначалися минулим часом й також було результатом переддії – *jah bundans was eisarnabandjom* (був прив'язаний залізними ланцюгами). Разом з тим це ж поєднання могло вживатися для позначення якого-небудь факту, що трапився у минулому часі (констатуючий минулий час): *insandīþs was aggilus* (надісланий був ангел). Вживання словосполучення такого типу у функції констатуючого минулого часу без результативного відтінку зустрічалося досить рідко, оскільки у цій якості використовувалося переважно поєднання дієприкметника II із формами претериту від дієслова *wairþan* (ставати) [3, с. 174 – 180].

Конструкції дієприкметника II із формами теперішнього часу від дієслова *wairþan* (ставати) зустрічалися тільки один раз. Наявність форм медіопасиву теперішнього часу, форм теперішнього часу дієслів IV класу, й, нарешті, поєднання дієприкметника II із формами теперішнього часу дієслова *wisan* (бути) не залишало, вочевидь, місця для вживання подібних конструкцій. Навпаки, поєднання дієприкметника II із формами минулого часу від дієслова *wairþan* були дуже розповсюджені у готських текстах. Поєднання ці використовувалися виключно для позначення факту, що трапився у минулому, тобто у функції констатуючого минулого часу або претериту пасивного стану: *jah gataihan warþ imma* (і було йому повідомлено) [3, с. 174 – 180].

Не дивлячись на різноплановість засобів вираження, що пов'язані із пасивним станом, ми можемо узагальнити, що у готській мові не існувало єдиної граматичної парадигми цього стану. Багатозначність однієї та тієї ж самої форми й категорії перетиналася із наявністю майже синонімічних утворень, що розкривало багатоаспектність та опозиційність їх вживання. Подальший розвиток історії показав, що медіопасив, який відносився у готській мові до периферії системи повністю відмер вже у давньоверхньонімецькій мові. Відсоткове співвідношення, що здійснила Н. Жукова це засвідчує: Zahl – 93%, Zeit – 80%, Person – 73%, Modus – 48% [4, с. 10 – 15].

Е.Агрікола, В. Фляйшер, Х. Протце та В. Еберт, корифеї німецької класичної лінгвістики, досліджуючи становлення аналітичних вербальних форм зазначали, що старонімецькі та старосаксонські дієслова мали такі форми – активний стан, часові форми (презент та претерит), модус (індикатив, кон'юнктив та імператив), вербальні номінативні конструкції (інфінітив презенс, партицип презенс та партицип претеритум). Описові форми пасивного стану, часів перфекту, плюсквамперфекту та футуру розвинулися у лише у ранньонімецький період. У старонімецькому періоді описові форми презенсу та претериту пасиву розвивалися завдяки дієсловам *wesan* та *werdan* у поєднанні із партиципом претеритумом. Форми *wesan* та *werdan* розвивалися паралельно, наприклад: *er ist ginoman – er wirdit ginoman – er wird genommen; er was ginoman – er ward ginoman – er würde genommen*. Описові форми з *werdan* існували лише відмежовано та виключно для позначення презенту та претеритуму, а описові конструкції з *wesan* слугували для вираження перфекту та плюсквамперфекту та перебували під впливом латини, наприклад: *er ist ginoman, er was ginoman* означали у перекладі на сучасну німецьку мову *er ist genommen worden, er war genommen worden*. На цей період часова форма пасивних

конструкції повністю переформатувалася. Активний стан будувався за допомогою перфекту та плюсквамперфекту із групою інтранзитивних дієслів та із дієсловом *wesan*. Наприклад, *er ist queman, er was queman – er ist gekommen, er war gekommen*. Поряд із цим у старонімецький період з'явилися описові конструкції перфекту та плюсквамперфекту із *haben* та *eigan* із транзитивними та інтранзитивними дієсловами, наприклад, *er haben gizeigöt – er hat gezeigt; wir eigan gisprochan – wir haben gesprochen* [8, с. 129–130].

Сучасні дослідження також підтверджують, що у давньоверхньонімецький період ще не було категорії стану, оскільки пасив як опозиційний компонент активу ще не склався, що у свою чергу було обумовлено недостатнім розвитком відповідних синтаксичних засобів, які були необхідними для оформлення категорії стану як морфолого-синтаксичної категорії. Конструкції з *wesan*, які часто зустрічалися у давніх пам'ятках, являють собою, як правило, предикативне використання партиципу у функції означення із значенням стану як результату якої-небудь дії. Наприклад, „*dhiu chiholan ist...joh...giborgan*“ – „*Weisheit ist verschlossen und verborgen*“. Навіть якщо ці конструкції означали дію, що спрямовувалася на суб'єкт, вони все одно не могли протиставлятися активу як представники однієї опозиції, оскільки ще не були морфологізовані, тобто пасив ще знаходився у стадії становлення [4, с. 10–15].

У середньоверхньонімецькому періоді закінчується процес граматикалізації пасиву. Це у свою чергу пов'язано з тим, що саме у цей історичний період розвиваються синтаксичні засоби, що беруть участь в організації плану виразу категорії стану, а саме: двокомпонентність речення (вираження суб'єкта стає обов'язковим), усталений порядок слів (фіксована позиція присудка), необхідні для оформлення агенсу у пасивному речення прийменники. Таким чином, у середньоверхньонімецькій мові вже існує опозиція актив vs пасив. За класичним підходом (Л. Зіндер, Т. Строева) вважалось, що у цей період пасивний стан мав довершену часову парадигму [5].

Проте Н. Жукова вважає, що у середньоверхньонімецькому періоді пасивний стан не мав аналітичних форм перфекту, плюсквамперфекту та кон'юнктиву, тому ступінь морфологічної виразності категорії стану складала лише 33% (*Zahl* – 93%, *Zeit* – 54%, *Person* – 61%, *Genera verbi* – 33%, *Modus* – 18%) [4, с. 10–15].

У цей період історичного розвитку німецької мови утворюються пасивні форми перфекту та плюсквамперфекту, однак розглядати відповідні конструкції як довершені граматикалізовані у цей період було б невіправдано. Віддаленість цієї категорії від ядра дієслівної системи й асиметричний характер її парадигми підтверджує доцільність такого підходу, оскільки свідчить про нерозгорнутість категорії стану й тим самим характеризує її як таку, що знаходиться у процесі становлення. Остаточна граматикалізація перфекту та плюсквамперфекту пасивного стану за підрахунками Н. Жукової завершується у ранньонововіверхньонімецький період паралельно із таким відсотковим розвитком відповідних синтаксичних засобів: *Genera verbi* – 100%, *Modus* – 100%, *Zahl* – 93%, *Person* – 70%, *Zeit* – 67%, *Redeart* – 58%, *Willenäußerung* – 7% [4, с. 10–15].

Картина ієрархії дієслівних категорій у ранньонововіверхньонімецький період вказує, що пасивний стан має повну парадигму та свідчить про завершення процесу становлення категорії стану, парадигма якої стала симетричною, тобто характеризується відсутністю синкретичних форм і, як наслідок, стовідсотковою морфологічною виразністю. У ранньонововіверхньонімецький період категорія стану займає провідне місце в системі німецької мови та зберігає його й у сучасній німецькій мові.

Саме тому аналіз граматичної системи німецької мови у різні періоди його розвитку показав, що генеза категорії стану відбувалася паралельно із розвитком

синтаксичної структури речення, оскільки категорія стану із самого початку складалася як синтаксично-морфологічна категорія. Синтаксичний бік досліджуваної опозиції полягає в тому, що актив та пасив презентовані та виражені не тільки у формах дієслів, а й за його межами – у відношеннях дієслова-присудка із підметом та додатком. Інакше кажучи, мова йде про активну та пасивну конструкцію, про активні та пасивні звороти, де дієслово лише одне із учасників станових відношень [1, с. 28].

З огляду на вищезазначене, ми отримали можливість дійти таких висновків: процес розвитку станових категорій у німецькій мові пройшов закономірну та обумовлену певними об'єктивними причинами періодизацію, а саме: 1) синкретичний період (внутрішньорівнева та міжрівнева залежність станових категорій одна від одної, їх відносна розмитість та неоднозначність); 2) ієрархічний період (процес перебудови категорій стану та зміна морфологічного статусу ієрархічних залежностей, їх подальша деталізація); 3) період граматикалізації (процес отримання граматичного статусу, розвиток синтаксичних засобів зв'язку між категоріями, організація загального плану вираження категоріального стану); 4) період морфологізації (остаточна відмова від синкретичних відношень, виокремлення станових категорій, довершеність засобів їх вираження); 5) морфолого-синтаксичний період (паралельне системне співвідношення та /або опозиція синтаксичної та морфологічної сторін). У подальшому ми вважаємо за доцільне продовжити детальне дослідження періодизації та типології категорії стану, станового поля; здійснення багатоаспектного історичного та порівняльно-типологічного дослідження категорій стану у германських мовах, а саме: у німецькій, готській, англійській, ісландській, шведській.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарко А.В. К теории поля в грамматике – залог и залоговость /А.В. Бондарко // Вопр. языкознания.1972, №3. – С.28.
2. Булычева Е.А., Орлова А.И. О проблемных вопросах залоговых форм //Е.А. Булычева, А.И, Орлова //Вестник удмуртского университета. Филологические науки, 2007, №5. – С.177-180.
3. Гухман М.М. Готский язык. Учебное пособие для филологических факультетов университетов. ИЗДАТЕЛЬСТВО ЛИТЕРАТУРЫ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ, Москва 1958, 291 с.
4. Жукова Н.С. Глагольная подсистема немецкого языка в различные периоды его развития/ Н.С. Жукова. –М.: Вестник ТГПУ, Выпуск №4 (48) Серия: Гуманитарные науки (филология), 2005. – С.10-15.
5. Зиндер Л.Р., Строева Т.В. историческая морфология немецкого языка. М. – Л., 1968.
6. Некрасова И.М. Семантика и функции немецкого пассива: дисс. ... канд.фил.наук:10.02.19/ Ирина Михайловна Некрасова. Пермь, 2000. – 161 с.
7. Шахматов А.А. Очерк современного русского литературного языка. М.: Учпедгиз, 1941, 288с.
8. Agricola Erhard, Fleischer Wolfgang. Die deutsche Sprache: kleine Enzyklopedie. VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1969. – S.613.